

- **Rahoitusryhmän raportti valmistunut**
- **OPM:n aikuiskoulutuksen tulosalue hajautetaan**
- **Kansanopistohdistyksen vuosikokous Lapualla 21.9.**

Vapaan sivistystyön rahoitusryhmän raportti valmistui viime perjantaina ja lähti heti lausunnoille. Työryhmän työ on osa vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelman 2009-2012 toimeenpanoa. Yhdistyksen lausuntoa valmistelea hallituksen asettama työryhmä (vos-ryhmä) jonka puheenjohtajana on Hannu Salvi ja jäseninä Timo Heinola, Jorma Kallio ja Ville Marjomäki, allekirjoittanut on vos-ryhmän sihteeri. Yhdistys jättää lausuntonsa OPM:lle 27.4. Pyydän, että lähetätte raportin esityksiä koskevat huomionne minulle, niin voimme ottaa ne huomioon lausuntoa laatiessamme. Yhdistyksen hallitus totesi viime perjantaina pitämässään kokouksessa, että SKY:n esitykset ja rehtorikokouksessa käsitelty lausuma on otettu varsin hyvin huomioon rahoitusryhmän raportissa ja ne antavat nyt hyvän pohjan kansanopistokentän yhteiselle edunvalvonnalle ensi syksynä annettavia rahoitus- ja budjettilakeja valmisteltaessa.

Rahoitusryhmässä ja sen kansanopistojaostossa kansanopistokenttää edustivat Timo Heinola ja Jyrki Ijäs (SKY), Matts Granö (Bildningsforum) ja Pirkko Ruuskanen-Parrukoski (Setlementtiliitto). Rahoitusryhmän puheenjohtajana toimi johtaja Marita Savola, kansanopistojaoston puheenjohtajana hallitusneuvos Marja-Riitta Pönkä. Ryhmien työskentelyyn oli varattu hyvin lyhyt – ja asian laajuuden vuoksi mielestämme riittämätön aika; jaoston esitykset laadittiin noin kuukaudessa ja rahoitusryhmän raportti vajaan kolmessa viikossa. Ryhmien työskentelyn toimeksiannon pohjana oli KEHO –ohjelman toimeenpanosuunnitelma, kansanopistojen osalta viitattiin myös valtioneuvoston tarkastusviraston esityksiin vuodelta 2004 ja arviointineuvoston raporttiin. Raportti on julkaistu OPM:n verkkosivuilla osoitteessa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/tr12.pdf?lang=fi> . Seuraavassa yhteenvedo raportin esityksistä (jaoston toimeksiannon mukaisessa järjestyksessä):

1. Investointien rahoitus:

Perustamishankkeiden rahoitusjärjestelmän kehittämisvaihtoehtona oli, että erillisestä perustamiskustannusten valtionavustusjärjestelmästä luovutaan ja rahoitus toteutetaan osana laskennallista rahoitusjärjestelmää - SKY kannatti tätä jo viimeksi vuonna 2005 rahoituslakia uudistettaessa. Jaoston asiantuntijoiden esittämien laskelmien mukaan poistojen huomioiminen yksikköhinnan kustannuspohjassa nostaisi laskennallista opiskelijaviikon yksikköhintaa 10,30 euroa (brutto). Valtionosuusrahoituksen lisästarve olisi silloin noin 950.000 euroa. Ministeriö lähti siitä, että uudistus tulisi toteuttaa ns. kustannusneutraalisti. Ryhmä esitti, että mikäli lisärahoitusta ei saada uudistus toteutettaisiin vuoden 2012 alusta vos-suoritteiden määrää muuttamalla (= opiskelijaviikkojen määrää alentamalla). Raportin esitykseen lisättiin Kansanopistohdistyksen näkemys, jossa muistutetaan vapaan sivistystyön lain sisäoppilaitosvelvoitteesta ja edellytetään, että poistojen huomioiminen yksikköhinnan kustannuspohjassa tulee rahoittaa käyttömäärärahaa lisäämällä.

Investointien rahoituksen ratkaiseminen esittämällämme tavalla on lähiajan edunvalvontatyön keskeisiä tavoitteita. Koska uudistus tulee voimaan vasta vuoden 2012 alusta, ehditään siinä ottaa huomioon vos-suoritteen uusi, tänä keväänä kerättävä kustannuspohja. Toistan tässä vielä aikaisemman kehoituksen huolehtia vapaan sivistystyön kustannusten ja nyt ensi kertaa huomioon otettavien poistojen kartuttamisesta opistojen vuoden 2009 tilinpäätöksissä.

Rahoitusryhmän raportissa todetaan myös, että vuokratorkvauksia saavan yhdeksän opiston yksikköhinnoissa tulee huomioida poistoista aiheutuva yksikköhinnan korotus vastaavalla vähennyksellä. Ministeriön lähtökohdista on ollut, että rahoituksessa tulee lisäksi pyrkiä kansanopistojen tasavertaisempaan kohteluun ja ryhmä esittää, että vuokrien vaikutukseen yksikköhintoihin tulisi tehdä em. vähennyksen lisäksi 10-15 euron vähennys. Tätä vähennystä suurennettaisiin asteittain kunnes vuokrien yksikköhintaa korottava vaikutus näiden opistojen osalta on poistunut Erillisiin vuokriin käytetään tänä vuonna noin 1,3milj. euroa kansanopistojen käyttömäärärahasta.

2. Porrastukset:

Rahoitusryhmä on ottanut kantaa yksikköhinnan porrastuksiin seuraavasti:

Eksternaattivähennys -20%; nykyiseen porrastukseen siirryttiin vuoden 2005 alusta. Laskelmien mukaan eksternaattivaihtoehtoon toteutuneet kustannukset ovat tällä hetkellä 19,7% keskimääräistä yksikköhintaa alaisemmat eikä porrastukseen esitä muutosta.

Lyhytkurssiopistot +20%; vuoden 2008 suoriteraportin mukaan 60.610 suoritteista on syntynyt lyhytkursseista, näistä vain 13.105 on ylläpitämisluvan mukaisten lyhytkursseiden suoritteita. Ministeriö on siksi katsonut, että lyhytkurssi ei enää voi olla yksikköhinnan korotuksen peruste. Rahoitusryhmä esittää, että vuodesta 2011 alkaen yksikköhinnan 20% korotus kohdistuu ylläpitämisluvassa määriteltyyn työelämän aktiivisen kansalaisuuden ja työolojen kehittämisen erityistehtävän mukaisesta koulutuksesta kertyviin opiskelijaviikkoihin. Muu kuin mainitun erityistehtävän mukainen koulutus jäisi porrastuksen ulkopuolelle. Valamon opiston osalta korotukseen oikeuttava erityistehtävä määritellään ylläpitämisluvassa.

Vammaiskoulutus +25%; vammaisten opiskelijoiden erityiseen koulutustehtävään saa tänä vuonna tukea kaikkiaan 10 opistoa yhteensä 3.133 opintoviikolle. Koulutustehtävä on lisäksi (ainakin) kahdella muulla opistolla, jotka eivät tällä hetkellä järjestä ao. koulutusta. Yhdistys selvitti ko. opistojen näkemyksiä vammaisten koulutuksen järjestämisen edellytyksistä, kustannuksista ja jatkosuunnitelmista. Rahoitusryhmä esittää, että vaikeasti vammaisten koulutuksen erityistehtävä osana koulutustehtävää säilytetään myös jatkossa, mutta koulutustehtävä keskitetään sellaisille opistoille, joilla koulutus on jatkuvaa, opetus pääasiallisesti pitkäkestoista ja joilla on vammaisten koulutukseen riittävät ammatilliset ja taloudelliset resurssit. Työryhmä esittää myös, että ko. opistoilta kerätään jatkossa vaikeasti vammaisten koulutuksen kustannustiedot. Vasta sen jälkeen on arvioitavissa, onko nykyiseen yksikköhinnan korotukseen tarvetta tehdä muutoksia.

Etä- ja monimuotokoulutus -40%; kansanopistojen mielestä vuoden 2009 alusta voimaan tullut asetus ei mahdollista monimuotokoulutuksen järjestämistä taloudellisesti mielekkäällä tavalla koska suorite lasketaan opettajan ohjaustyöstä eikä opiskelijatyöstä. Yhdistyksen edustajat ovat esittäneet, että suoriteperustan laskentaa laajennettaisiin ohjeistuksella. Valmistelutyön aikana sovittiin, että yhdistys tekee selvityksen kansanopistojen monimuoto-opetuksen järjestämis- ja tilastointitavoista tällä hetkellä. Rahoitusryhmä esittää, että etä- ja monimuoto-opetuksen porrastus säilytetään nykyisellään, mutta sen ohjeistusta tarkennetaan. Lisäksi esitetään, että kirjeopetus liitetään osaksi etä- ja monimuoto-opetuksen määrätymisperusteita (= sama porrastus), kuitenkin niin, että siinä on mahdollista poiketa lähiopetusjakson vaatimuksesta.

Maahanmuuttajakoulutus (ei porrastusta); jaoston keräämien tietojen mukaan nykyisin kansanopistojen vapaana sivistystyönä yleisimmin järjestettävän maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutuksen kustannukset vastaavat pitkälti eksternaattivaihtelusta saatavaa valtionosuutta. Jaosto on katsonut, ettei erityistä porrastusperustetta esitetä, vaan nykyisenlaisen koulutuksen saatavuus turvataan tarvittaessa opintotukirahoituksella.

Avoin korkeakouluopetus Ryhmän raportissa todetaan, että kansanopistoissa selvästi suurin osa avoimesta korkeakouluopetuksesta järjestetään osana kansanopiston pitkäkestoisen linjan opetusta. Tämän vuoksi avoimen korkeakouluopetuksen kokonaisvolyymi ei välttämättä ilmene avointa korkeakouluopetusta koskevasta tilastoinnista. Koska avoimen korkeakoulun rahoitus on osa kansanopiston koulutuksen rahoitusjärjestelmää, työryhmä katsoo, ettei avointa korkeakouluopetusta varten ole tarvetta rahoitusjärjestelmän avaamiseen.

Rahoitusryhmän raportissa on oma luku avoimesta korkeakouluopetuksesta ja uuden yliopistolain vaikutuksista. Lukuun perustuvissa esityksissä kiinnitetään mm. huomiota siihen, että vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämän avoimen korkeakoulu-opiskelun maksut tulisi voida pitää kohtuullisina elinikäistä oppimista, tasa-arvoa ja saavutettavuutta koskevien tavoitteiden mukaisesti.

3. Vapaan sivistystyön toimintaedellytysten vahvistaminen:

Valtionosuusprosentti

Valmistelutyön toimeksiantoon ei kuulunut kansanopistojen vapaan sivistystyön valtionosuusprosentin käsittely. SKY:n edustajat ottivat kuitenkin asian toistuvasti esille rahoitusjärjestelmän toimivuutta tarkasteltaessa. Työryhmä raporttiin liitettiin toteama siitä, *"että niiden opistojen toimintaedellytykset, jotka toimivat kokonaan tai lähes kokonaan vapaan sivistystyön valtionosuuden pohjalta, ovat ratkaisevasti heikentyneet viime vuosina, mikä ei ole vapaan sivistystyön lain tarkoitus."*

Yhdistyksen hallinnon päätöksellä jaoston raporttiin esitettiin liitettäväksi lausuma, jossa esitettiin vapaan sivistystyön valtionosuusprosentin nostamisesta nykyisestä 57 prosentista 65 prosenttiin. Rahoitusryhmän raportissa yhdytään tähän esitykseen: *"Työryhmä pitää perusteltuna Suomen Kansanopistoyhdistyksen lausumaa siitä, että kansanopistojen vapaan sivistystyön toimintaedellytyksiä vahvistettaisiin parhaimmin nostamalla valtionosuusprosenttia 65 prosenttiin."*

Kehittämisrahoitus

Kansanopistoyhdistyksen näkemys on ollut koko KEHO –valmistelutyön aikana, että kehittämisrahoitus tulisi pääosin ja ylläpitäjän sitä tahtaessa siirtää osaksi valtionosuusrahoitusta. Jaoston raporttiin liitettyssä yhdistyksen lausumassa todettiin, että kehittämisrahoituksen harkinnanvaraisuus ei vastaa lain tarkoitusta ylläpitämisluvan ohjaustehtävästä.

Rahoitusryhmän raporttiin otettiin kansanopistoja koskevaan lukuun sama maininta kuin opintokeskuksia koskevassa esityksessä: *"Työryhmä esittää harkittavaksi, olisiko tarkoituksenmukaista myös kansanopistojen ja opetusministeriön välisessä tavoitteenasettelussa ja seurannassa ottaa käyttöön kolmivuotiset kehittämissuunnitelmat. Kehittämissuunnitelmat sisältävät yhteiset näkemykset toiminnan keskeisistä tavoitteista ja kehittämisen painopisteistä, toiminnan volyymin ja rahoituksen kokonaisuudesta sekä toiminnan tuloksista ja seurannan kohteista. Kehittämissuunnitelmilla varmistettaisiin asetetut tavoitteet ja niiden seuranta, kansanopistojen ylläpitäjien riittävä päätäntävalta ja toiminnan joustavuus sekä voimavarojen kehityksen vakaus ja toimiva kokonaisuus. Myös ylläpitämislupien uudistamisella tuetaan kansanopistojen vapaan sivistystyön tehtävien ja rahoituksen kehittämiseksi asetettuja tavoitteita."*

OPM:n aikuiskoulutuksen tulosalue hajautetaan

Opetusministeriön aikuiskoulutuksen tulosalue lopetetaan omana yksikkönä 1.5. alkaen ja sen virkamiehet siirretään muihin yksiköihin. Päävastuu vapaasta sivistystyöstä annetaan yleissivistävän koulutuksen yksikölle (johtajana Eeva-Riitta Pirhonen), jonne alustavien tietojen mukaan siirtyvät Marja-Riitta Pönkä ja Kirsi Lähde. Ammatillisen koulutuksen yksikköön siirtyvät Jorma Ahola ja Pasi Rentola, avoimesta yliopisto-opetuksesta vastaa jatkossa korkeakoulu- ja tiedeyksikössä (johtajana Anita Lehikoinen) Sanna Hirsivaara, ministeriön esikuntaan (yksikön päällikkönä Kirsi Kangaspunta) siirtyvät Ulla-Jill Karlsson (maahanmuuttaja-asiat) ja Jouni Kangasniemi. Aikuiskoulutuksen tulosalueen nykyinen johtaja Marita Savola jää eläkkeelle alkukesästä.

Vapaan sivistystyön asioista ja KEHO-prosessista (ml. ylläpitämislupakierros) vastaavat siis jatkossa Marja-Riitta Pönkä ja Kirsi Lähde Eeva-Riitta Pirhosen alaisuudessa. Kansanopistoyhdistys on jo aiemmin esittänyt Vapaan sivistystyön yhteistyöryhmän (YTR) aseman ja resurssien vahvistamista. Yhdistyksen hallituksen viime perjantaina vahvistaman näkemyksen mukaan YTR:ää koskevat esitykset tulisi uudistaa ja niitä laajentaa myös talousarvion valmisteluun ja rahoitusohjaukseen. Tätä koskevat esitykset tullaan liittämään rahoitusraporttia koskevaan yhdistyksen lausuntoon.

Yhdistyksen vuosikokous Lapualla 21.9.

Kansanopistokokous pidetään tänä vuonna Lapuan kristillisellä opistolla 21.-22.9., yhdistyksen vuosikokous on ensimmäisenä kokouspäivänä. Vuosikokousasiakirjat vahvistetaan 25.8. pidettävässä hallituksen kokouksessa.

Ystävällisesti
Jyrki Ijäs